netbeheer nederland
energie in beweging

vereniging van
energienetbeheerders
Nederland

Anna van Buerenplein 43
2595 DA Den Haag
Postbus 90608
2509 LP Den Haag
Telefoon 070 - 2055 000
secretariaat@netbeheernederland.nl
www.netbeheernederland.nl

Ministerie van Infrastructuur en Milieu
t.a.v. mevrouw M.H. Schultz van Haegen
Postbus 20901
2500 EX DEN HAAG

Ons kenmerk	BR-16-1233
Behandeld door	Durk Groenveld
Telefoon	070 - 205 50 26
E-mail	dgroenveld@netbeheernederland.nl
Datum	13 september 2016
Onderwerp	Consultatie Omgevingswet AMvB's – Reactie Netbeheer Nederland

Geachte mevrouw Schultz van Haegen,

Netbeheer Nederland maakt hierbij namens de gezamenlijke elektriciteits- en gasnetbeheerders graag gebruik van de gelegenheid om haar zienswijze te geven op de concept Omgevingswet AMvB's en bijbehorende toelichting.

De vereniging Netbeheer Nederland is de belangenbehartiger van de landelijke en regionale elektriciteits- en gasnetbeheerders. Netbeheer Nederland is het aanspreekpunt voor netbeheerdersaangelegenheden. De netbeheerders hebben twee hoofdtaken: zij beheren de fysieke netinfrastructuur en zij faciliteren het functioneren van de energiemarkt.

Naast het betrouwbaar en betaalbaar transporteren van energie omvat de missie van Netbeheer Nederland tevens het faciliteren van de transitie naar een duurzame energievoorziening. Nederland staat voor een grote opgave: hoe komen we naar een volledig duurzame energievoorziening? Er liggen grote uitdagingen met betrekking tot de decentralisatie van de energievoorziening, grootschalige energiebesparing, de veranderende rol van aardgas in de gebouwde omgeving (zoals uitfasering aardgas en introductie bio/groen gas) en de grootschalige verduurzaming van energie-opwek. Deze uitdagingen stellen onze samenleving voor serieuze vraagstukken waar het gaat om het blijven waarborgen van de publieke belangen van betrouwbaarheid, betaalbaarheid en toegankelijkheid van het energiesysteem. De landelijke en regionale elektriciteits- en

ABN-AMRO NL51 ABNA 0613 0010 36
KvK 09175117

gasnetbeheerders zijn ook bij deze grote opgave op proactieve wijze betrokken. Immers, in het kader van de energietransitie veranderen ook de eisen aan de energie-infrastructuur.

Op 1 juli 2015 heeft een ruime meerderheid van de Tweede Kamer ingestemd met de Omgevingswet. Begin 2016 stemde ook de Eerste Kamer in met het wetsvoorstel. De Omgevingswet zal op grond van de laatste berichtgeving op zijn vroegst in het voorjaar van 2019 in werking treden. Met de Omgevingswet worden de bestaande wetten voor onder meer bouwen, milieu, water en ruimtelijke ordening gebundeld. Deze bundeling van wetgeving moet de verschillende plannen en vergunningen voor gebieds- en projectontwikkeling versnellen, vereenvoudigen en beter op elkaar afstemmen. Netbeheer Nederland onderschrijft deze doelstelling van de Omgevingswet ten zeerste.

Netbeheer Nederland heeft – tegen de achtergrond van de maatschappelijke opgave van de gezamenlijke energienetbeheerders – kennis genomen van de concept Omgevingswet AMvB's. De zienswijze van Netbeheer Nederland treft u aan in de bijlage. Deze zienswijze is als volgt opgebouwd. Eerst wordt de samenvatting weergegeven, waarin een korte opsomming van de verbetervoorstellen van Netbeheer Nederland is opgenomen. Hierna volgt de nadere uitwerking van de voorgestelde verbeteringen, die is gebaseerd op een uitgewerkte risicobeschrijving.

In aansluiting op onderhavige zienswijze verwijst Netbeheer Nederland naar de zienswijze van de Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE). Deze zienswijze, die vooral de energietransitie als invalshoek heeft, is mede door Netbeheer Nederland (als lid van NVDE) ondersteund.

Ten slotte, Netbeheer Nederland is uiteraard graag bereid om haar reactie desgewenst nader toe te lichten. Waar mogelijk wil Netbeheer Nederland graag concreet meedenken in het vervolgtraject van het ministerie van Infrastructuur en Milieu, ook als het gaat om de komende Invoeringswet Omgevingswet en het reeds lopende implementatietraject van de Omgevingswet.

Met vriendelijke groet,

André Jurjus
directeur

I. Samenvatting

Netbeheer Nederland heeft geconstateerd dat het thema energie(voorziening) in de concept Omgevingswet AMvB onvoldoende is verankerd. Deze constatering kan nadelige gevolgen hebben voor de energienetbeheerders, die de wettelijke taak hebben te zorgen voor een betrouwbaar en betaalbaar energietransport. Volgens Netbeheer Nederland dreigen – kort samengevat – de volgende risico's: (i) hogere maatschappelijke kosten vanwege inefficiënte (ruimtelijke) planning van de energie-infrastructuur en (ii) investeringsonzekerheid aan de kant van de energienetbeheerders, omdat omgevingsvisies en –plannen op de lange termijn onvoldoende houvast bieden voor investeringen in de energie-infrastructuur, hetgeen ook het tempo van de regionale en/of lokale energietransitie zal afremmen.

Om de maatschappelijk opgave van de energienetbeheerders, inclusief het faciliteren van de regionale en lokale energietransitie, te versterken bepleit Netbeheer Nederland op onderdelen een aantal verbeteringen op te nemen in de Omgevingswet AMvB's. Deze verbeteringen moeten in het bijzonder worden beschouwd als 'juridische haakjes' ten behoeve van een goede doorwerking van het thema energie(voorziening) in de kerninstrumenten van de Omgevingswet, namelijk de gemeentelijke omgevingsvisie en omgevingsplan. De 'juridische haakjes' die Netbeheer Nederland voorstelt zijn kort samengevat:

- Verplichte opname van het thema energie(voorziening) in gemeentelijke omgevingsvisies en-plannen, dat tevens een specifiek plan omvat voor de energie-infrastructuur in relatie tot de ondergrond. Dit verbetervoorstel raakt met name het concept Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl).
- Verplichte (regionale) afstemming tussen gemeenten bij de totstandkoming van omgevingsvisies en –plannen om mogelijke gemeentegrensoverschrijdende knelpunten op het terrein van de energie-infrastructuur te voorkomen. Dit verbetervoorstel raakt met name het concept Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl).
- Meer handvatten voor vroegtijdige betrokkenheid van energienetbeheerders bij de vormgeving van omgevingsvisies en –plannen. Dit verbetervoorstel raakt met name het concept Omgevingsbesluit (Ob).
- Meer handvatten voor noodzakelijk flankerend (landelijk) beleid dat inhoudelijk richting moet geven aan het thema energie(voorziening) in gemeentelijke omgevingsvisies- en plannen. Dit verbetervoorstel raakt met name het concept Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl).
- Betere afstemming met de bestaande energiewetgeving, in het bijzonder als het gaat om het loslaten van de aansluitplicht voor nutsvoorzieningen in het concept Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) in relatie tot de in de Gaswet geregelde aansluitplicht.
- Ruimte bieden voor het oprichten van een Informatiehuis Energie als onderdeel van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit verbetervoorstel raakt met name het concept Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) en het concept Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl).

II. Onvoldoende verankering thema energie(voorziening)

Een van de centrale uitgangspunten van de Omgevingswet, hetgeen ook tot uitdrukking komt in de concept AMvB's, is dat gemeenten, provincies en waterschappen meer ruimte krijgen om hun omgevingsbeleid af te stemmen op hun eigen behoeften en doelstellingen. In het licht van dit centrale uitgangspunt hecht Netbeheer Nederland er belang aan dat het thema energie(voorziening), waaronder de aanleg en het beheer van energie-infrastructuur, in de onderhavige concept AMvB's (als uitvoeringsregelgeving) sterk wordt verankerd. Dit is temeer van belang, nu de transitie naar een duurzame energievoorziening vooral op lokaal en regionaal niveau zal plaatsvinden.
In dit verband wordt nadrukkelijk verwezen naar het eerder dit jaar door het ministerie van Economische Zaken gepubliceerde Energierapport, dat een strategische en lange termijnvisie op onze energievoorziening bevat. Een van de hoofduitgangspunten van dit rapport is dat de energie-voorziening integraal onderdeel van de ruimte moet worden. Onderstaande passage in het rapport gaat daarbij in op de rol van de lokale en regionale overheden.

> *Door de transitie naar een duurzame energievoorziening zal het uiterlijk van woonwijken, industrieterreinen en landelijke gebieden veranderen. Dit geldt zowel voor grootschalige productie (bijvoorbeeld windparken), transport via hoogspanningskabels, ondergrondse opslag van CO2 (CCS) en voor kleinschalige initiatieven met bijvoorbeeld zonnepanelen. De energietransitie heeft alleen kans van slagen als vroegtijdig en zorgvuldig het gesprek wordt aangegaan met burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties over de ruimtelijke inpassing van productie, opslag en transport van energie. Zoveel mogelijk moet gezamenlijk de afweging plaatsvinden tussen de bijdrage van een initiatief aan de energievoorziening en de overlast of risico's die dit voor omwonenden met zich meebrengt. Hiervoor is het nodig om met alle partijen de ruimtelijke mogelijkheden voor opwekking, opslag en transport van energie in beeld te brengen. Op basis hiervan kunnen vervolgens met deze partijen afspraken worden gemaakt over de betekenis voor regionale opgaven en de verdeling van verantwoordelijkheden, lusten en lasten. Dit proces vergt een heldere rolverdeling bij de totstandkoming van energieprojecten. De verantwoordelijkheid voor het ruimtelijke ordeningsproces ligt zoveel mogelijk bij de desbetreffende provincie of gemeente. Voor het gebruik van de Noordzee is het Rijk bevoegd gezag. De verantwoordelijkheid voor het samenwerken met burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties ligt primair bij de initiatiefnemer, die daarin samenwerkt met het bevoegd gezag.*

Netbeheer Nederland constateert dat het thema energie(voorziening) in onderhavige concept Omgevingswet AMvB's onvoldoende is verankerd. Deze constatering brengt – tegen de achtergrond van de maatschappelijke opgave van de energienetbeheerders om (i) te zorgen voor een betrouwbare en betaalbare energievoorziening en (ii) de transitie naar een duurzame energievoorziening te faciliteren – naar de mening van Netbeheer Nederland de volgende risico's met zich mee.

1) Hogere maatschappelijke kosten

Het ontwerp, het beheer en de innovatie van de energie-infrastructuur zijn de verantwoordelijkheid van de netbeheerders. Zij doen dit zo betaalbaar, betrouwbaar en bereikbaar mogelijk voor al hun klanten. Maatschappelijk verantwoord netbeheer vergt investeringen voor de lange termijn (ongeveer 40 jaar) over een groot grondgebied en binnen meerdere gemeentegrenzen. Een energienetwerk dat is afgesteld op de uitdagingen van de toekomst vergt nieuwe oplossingen, waarbij de energietransitie een grote rol gaat spelen. Dit betekent dat het energienetwerk toekomstbestendig zal moeten zijn, aangezien het veel maatschappelijke kosten oplevert indien een netwerk eerder vervangen, vernieuwd of verlegd moet worden dan vooraf voorzien is.

Netbeheer Nederland vreest dat het toenemen van lokaal maatwerk (in het kader van de Omgevingswet en concept AMvB's) kan leiden tot gemeentelijke omgevingsvisies en -plannen die in regionaal verband niet of onvoldoende op elkaar zijn afgestemd met als gevolg dat de maatschappelijke kosten voor de aanleg en het beheer van energie-infrastructuur stijgen. Een (kosten)efficiënt netbeheer stopt namelijk niet bij de gemeentegrens. Ondanks dat de energie-infrastructuur zowel boven als onder de grond deel uitmaakt van de fysieke leefomgeving, zijn er niettemin geen regelingen (of juridische haakjes) in onderhavige concept Omgevingswet AMvB's opgenomen die moeten waarborgen dat gemeenten onderling duidelijke afspraken maken over een toekomstbestendige energie-infrastructuur.

Gelet op het bovenstaande wil Netbeheer Nederland voorkomen dat door gemeentelijke besluitvorming omgevingsvisies en -plannen tot stand komen die vanuit het perspectief van 'laagste maatschappelijke kosten' leiden tot ondoelmatig netbeheer- en aanleg. In dit verband legt Netbeheer Nederland tevens de volgende vraag voor aan het ministerie van Infrastructuur en Milieu: in hoeverre kunnen met name regionale energienetbeheerders onder het regime van de nieuwe Omgevingswet (AMvB's) gebruik maken van de projectbesluitprocedure voor een integrale vergunningverlening van grensoverschrijdende energie-infrastructuurprojecten? De precieze reikwijdte van het Omgevingswet-instrument projectbesluit in relatie tot grensoverschrijdende energie-infrastructuurprojecten van de regionale energienetbeheerders is volgens Netbeheer Nederland vooralsnog onduidelijk.

Om het risico van ondoelmatig netbeheer en –aanleg, en dus hogere maatschappelijke kosten, te verduidelijken, illustreert Netbeheer Nederland dit door middel van de volgende fictieve casus.

Casus
Stel gemeente C wil een nieuwbouwwijk aanleggen met een gas- en elektriciteitsnet. Gemeente A en B, allebei ook bezig met bouwontwikkelingen in de fysieke leefomgeving, willen graag een energie-neutrale nieuwbouwwijk met enkel een elektriciteitsnet. Het gasnetwerk zou het best aangelegd kunnen worden door een leiding door het grondgebied van de gemeentes A en B te leggen, maar door de grote verschillen tussen de omgevingsplannen van de drie gemeenten moet de gasleiding voor C

worden omgeleid. De energienetbeheerder, die grote maatschappelijke kosten voorziet door het omleiden van het gasnet en het geringe aantal aansluitingen, kan niet meer ingrijpen: het besluit van gemeente C is apart van gemeente A en B genomen, aangezien het om verschillende aansluitingen en een gemeenschappelijk of tussen de betreffende gemeenten afgestemd (omgevings)plan voor de energievoorziening ontbreekt. Er is in dit geval dus geen sprake van planvorming onder leiding van één bevoegd gezag, maar van drie gemeenten die afzonderlijk besluiten hebben genomen. De netbeheerder heeft voor alle plannen (A, B en C) een aansluitplicht op grond van de energiewetgeving en zal deze wettelijke plicht moeten uitvoeren. Echter, het project is niet rendabel op de lange termijn, aangezien de omgevingsplannen van gemeenten A, B en C een inefficiënt netwerk hebben opgeleverd waarvan de kosten door de gehele samenleving gedragen worden.

2) Afremmen van de energietransitie

Gemiste kans
Op dit moment is een energietransitie aan de gang. Het gebruik van traditionele bronnen voor de opwek van energie staat zowel nationaal als internationaal onder druk, duurzame energie-oplossingen uit natuurlijke hulpbronnen, zoals wind, zon en warmte, worden steeds efficiënter. Niet alleen het Rijk of grote (landelijke) energiebedrijven spelen in deze energietransitie een rol, ook particulieren, maatschappelijke initiatieven, bedrijven en verschillende overheden leveren in toenemende mate op lokaal en/of regionaal niveau een bijdrage aan de energietransitie. Deze decentrale ontwikkeling vraagt o.a. om toereikende wetgeving op het terrein van de fysieke leefomgeving die de energietransitie niet belemmeren, maar juist bevorderen. In het licht hiervan zouden de Omgevingswet en de onderhavige AMvB's naar de mening van Netbeheer Nederland ruimte moeten bieden aan decentrale overheden om de lokale en/of regionale energietransitie in samenhang met de fysieke leefomgeving vorm te geven. Helaas heeft het thema energie(-voorziening) in zowel de Omgevingswet als de concept AMvB's onvoldoende plek gekregen. Netbeheer Nederland beschouwt dit als een gemiste kans om de lokale en/of regionale energietransitie te versnellen.

Om deze gemiste kans te verduidelijken, illustreert Netbeheer Nederland dit met een casus.

Casus
Op de praktijkbijeenkomst 'Energie en Omgeving' van 26 april jl. – georganiseerd door het ministerie van Infrastructuur en Milieu, Eneco, Netbeheer Nederland en de NVDE – werden de mogelijkheden van een gemeente besproken die in 2020 100% energieneutraal wil zijn. Er werd duidelijk dat de energietransitie een enorme impact op de fysieke leefomgeving zal gaan hebben (door windmolens, zonnepanelen, stadswarmte, etc.). Ook werd duidelijk dat dergelijke duurzame oplossingen een grote rol zullen spelen bij de integrale afwegingen die een gemeente, haar burgers en verschillende partijen moeten gaan maken ten aanzien van een omgevingsvisie of -plan. Bovendien werd er nog iets anders zichtbaar: de impact van de energietransitie op de fysieke leefomgeving is pas volledig te bevatten als hij gevisualiseerd wordt. Tijdens de paneldiscussie

werden verschillende opties geopperd die allemaal konden worden uitgewerkt en doorgerekend met het ondersteunende digitale systeem. Dit maakte niet alleen voor de panelleden inzichtelijk wat de mogelijkheden waren en wat hun consequenties zouden zijn, maar zorgde er ook voor dat iedereen in de zaal – zonder verregaande technische en economische informatie te bezitten over dergelijke oplossingen – direct deel kon nemen aan de discussie. We leven in een maatschappij waar veranderingen elkaar snel opvolgen. Niet iedereen kan die veranderingen en hun impact even snel bijhouden: digitale systemen kunnen dit proces ondersteunen, waardoor niet alleen technische ambtenaren de impact van een besluit goed kunnen inschatten, maar ook raadsleden, wethouders, burgers, bedrijven en andere actoren. Alle betrokken partijen zullen het uiteindelijk samen moeten doen.

Vermindering investeringszekerheid netbeheerders
Het ontbreken van een voldoende verankering van het thema energie(voorziening) in de Omgevingswet AMvB's en de mogelijk negatieve doorwerking hiervan naar lokale omgevingsvisies en –plannen kan naar de mening van Netbeheer Nederland leiden tot terughoudendheid bij het doen van investeringen in energie-infrastructuur. Investeringszekerheid voor een energienetbeheerder vereist namelijk duidelijkheid op lange termijn over de energievoorziening, bij voorkeur op basis van goed uitgewerkte omgevingsvisies- en plannen. Dit geldt ook met het oog op de energietransitie op lokaal en regionaal niveau, die juist als het gaat om energie-infrastructuur om veel investeringen vraagt. Dit betekent met andere woorden dat gebrek aan investeringszekerheid de energietransitie kan afremmen.

III. Aanbevelingen/verbeterpunten (Omgevingswet AMvB's)

Op grond van de hiervoor beschreven risicoanalyse, dit vanuit het perspectief van de energienetbeheerders , draagt Netbeheer Nederland de volgende aanbevelingen aan ter verbetering van de Omgevingswet AMvB's.

1) Thema (duurzame) energievoorziening integraal onderdeel van omgevingsvisie en -plan

Besluitvastheid gemeentelijke besluitvorming
Netbeheer Nederland heeft geconstateerd dat in de Omgevingswet AMvB's, in het bijzonder het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl), geen eisen worden gesteld aan de inhoud van omgevingsvisies en –plannen voor wat betreft het thema energie(voorziening en/of –infrastructuur). Netbeheer Nederland vindt dat in de Omgevingswet AMvB's, in het Bkl, meer richting moet worden gegeven aan de inhoud van omgevingsvisies en -plannen. In het Bkl moeten een aantal maatschappelijk relevante thema's worden benoemd die volgens Netbeheer Nederland (ten minste) moeten worden opgenomen in omgevingsvisies en -plannen. Een van deze 'juridische haakjes' die moeten worden opgenomen in het Bkl is het thema energievoorziening en -infrastructuur. Een zorgvuldige vertaling van lokale

ambities, o.a. duurzame energie, naar een omgevingsvisie en -plan zal de besluitvastheid in de gemeentelijke besluitvorming voor de lange termijn bevorderen. Een dergelijke besluitvastheid, die zich ook richt op het belang van energie-infrastructuur, zal niet alleen leiden tot een verlaging van de maatschappelijke kosten in verband met een doelmatige aanleg van energie-infrastructuur, maar zal ook de lokale energietransitie kunnen versterken.

Positie bodem en ondergrond
Vanuit een meer operationeel oogpunt vraagt Netbeheer Nederland aandacht voor de positie van de bodem en ondergrond in het kader van de Omgevingswet AMvB's. Door de toenemende drukte in de bodem en ondergrond, die samenhangt met bovengrondse gebiedsontwikkelingen, worden de energienetbeheerders steeds vaker gedwongen om tegen hoge kosten hun bestaande energie-infrastructuur te verleggen. Het wordt daarbij steeds lastiger om ruimte te vinden voor de te verleggen energie-infrastructuur. Het voorgaande geldt in toenemende mate ook voor nieuw aan te leggen energie-infrastructuur. Om de betrouwbaarheid en betaalbaarheid van de energievoorziening beter te waarborgen pleit Netbeheer Nederland er voor om bij het opstellen van omgevingsvisies en –plannen ook de ruimtelijke ordening van de ondergrond te betrekken; meer in het bijzonder de ruimtelijke reservering van bestaande en nieuwe energie-infrastructuur. Het opnemen van een goed uitgewerkte paragraaf over de ondergrond (in relatie tot de energievoorziening en -infrastructuur) kan zorgen voor de nodige besluitvastheid om ondoelmatige netaanleg en -aanpassing door energienetbeheerders te vermijden en dus de maatschappelijke kosten op een aanvaardbaar niveau te houden.

2) <u>Verplichte regionale samenwerking gemeenten</u>

De bestaande energievoorziening, in het bijzonder de energie-infrastructuur van zowel landelijke als regionale netbeheerders, houdt niet op bij de gemeentegrens. Ook de noodzakelijke vertaalslag van de energietransitie naar de fysieke leefomgeving houdt niet op bij de gemeentegrens. Diverse duurzame energieprojecten, zoals windenergieprojecten, raken immers meerdere gemeenten. Ook dit punt vergt vanuit het oogpunt van Netbeheer Nederland zorgvuldig aandacht in de Omgevingswet AMvB's, in het bijzonder bij de totstandkoming van gemeentelijke omgevingsvisies en –plannen. Netbeheer Nederland is van oordeel dat gemeenten in regionaal verband verplicht moeten samenwerken om hun omgevingsvisie en -plan te ontwikkelen. Deze samenwerking of afstemming moet er voor zorgen dat de te ontwikkelen omgevingsvisies en –plannen goed op elkaar aansluiten. Nadrukkelijk moet voorkomen worden dat gemeenten langs elkaar heen werken. Voor de energienetbeheerders kan dit ten eerste resulteren in inefficiënte netplanning en bijbehorend onnodig hoge maatschappelijke kosten en ten tweede dat netbeheerders onnodig worden beperkt in hun faciliterende rol t.a.v. de energietransitie. Deze verplichte samenwerking dient volgens Netbeheer Nederland bij voorkeur in de Omgevingswet AMvB's, in het bijzonder het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl), een juridisch haakje te krijgen.

Momenteel is het *VNG programma regionale energiestrategie* in uitvoering. In vijf geselecteerde regio's wordt gewerkt aan de totstandkoming van een regionale energiestrategie. Het instrumentarium van de Omgevingswet speelt hierbij een belangrijke rol om de vertaling te maken naar een regionale energiestrategie die onderdeel uitmaakt van de fysieke leefomgeving. Ook de energienetbeheerders zijn in deze vijf regio's als samenwerkingspartner inhoudelijk betrokken. Met name de regionale aanpak spreekt Netbeheer Nederland zeer aan. Netbeheer Nederland adviseert het ministerie van Infrastructuur en Milieu om kennis te nemen van dit VNG-traject en de komende tijd hieruit leerpunten te halen, die kunnen bijdragen aan een verplichte regionale samenwerking tussen gemeenten bij de totstandkoming van lokale omgevingsvisies en –plannen.

3) Vroegtijdige betrokkenheid netbeheerders (in het kader van participatie)

Er is volgens Netbeheer Nederland in zowel de Omgevingswet als onderhavige concept Omgevingswet AMvB's nergens vastgelegd welke partijen gemeenten moeten betrekken bij de totstandkoming van de omgevingsvisies en -plannen. Wel is er een plicht tot verantwoording achteraf opgenomen. Dit maakt het voor belanghebbende partijen, die niet vooraf zijn betrokken bij de totstandkoming van omgevingsvisies en -plannen, vrijwel onmogelijk om nog invloed hierop te kunnen uitoefenen. Deze situatie baart Netbeheer Nederland zorgen.

Aangezien het thema energie(voorziening) in de Omgevingswet AMvB's niet of nauwelijks is verankerd is er naar de mening van Netbeheer Nederland geen garantie dat de energienetbeheerder in een vroeg stadium wordt betrokken bij de gemeentelijk visie- en planvorming. In het bijzonder geldt dit voor de kleinere gemeenten. De verwachting is dat dit op de lange termijn wellicht goed verloopt, maar vooral bij de invoering van de Omgevingswet in 2019 zullen nog niet alle 390 gemeenten het participatieproces even goed in de vingers hebben. Dit kan zoals eerder betoogd hoge maatschappelijke kosten opleveren, wat uiteindelijk nadelig is voor de B.V. Nederland. De energienetbeheerders vormen een onmisbare schakel in de energievoorziening, ook als het gaat om het faciliteren van de energietransitie. Op grond van deze maatschappelijke rol moeten de Omgevingswet AMvB's, in het bijzonder het Omgevingsbesluit (Ob), meer handvatten bieden voor een verplichte (vroegtijdige) betrokkenheid van onder meer netbeheerders bij het ontwikkelen van omgevingsvisies en -plannen.

Netbeheer Nederland raadt het ministerie van Infrastructuur en Milieu tevens aan om gemeenten goed te begeleiden bij het participatieproces. Positief is dat de concept Omgevingswet AMvB's creativiteit stimuleren door participatie vormvrij te laten, maar gemeenten moeten bij de daadwerkelijke invoering van de Omgevingswet (en AMvB's) weten hoe ze een dergelijk participatieplan op moeten stellen. Onder andere Rijkswaterstaat is reeds bezig met het vormgeven van deze begeleiding en Netbeheer Nederland zou graag zien dat niet alles vormvrij wordt gelaten, maar dat gemeenten op zijn minst enkele vormen van participatie leren toe te passen waardoor een zorgvuldig participatieproces is gegarandeerd.

4) Noodzaak flankerend (landelijk) beleid

Er zijn veel ontwikkelingen rondom energie: nieuwe vormen van energie-opwek, een grotere focus op duurzaamheid en de vraag naar een netwerk dat bestand is tegen de vele schommelingen die deze ontwikkelingen teweegbrengen. Dit vergt inzicht in hoe Nederland deze veranderingen graag wil vormgeven, nu en in de toekomst. De Nationale Omgevingsvisie gaat inzicht bieden in de vele ambities van het Rijk, maar door het ontbreken van energie in de Omgevingswet is er geen garantie dat deze duurzame energieoplossingen meegenomen worden in de nationale afwegingen. Dat vindt Netbeheer Nederland een gemiste kans, aangezien duurzame energie een steeds grotere rol gaat spelen door de klimaatverandering en de onzekere internationale betrekkingen op dit moment.

De Omgevingswet behelst een grote verandering op wetgevingsgebied, met vergaande verschuiving van beleidsruimte naar decentrale overheden. Het gevaar bestaat dat de nieuwe Omgevingswet (en AMvB's) niet de gewenste effectiviteit bereikt. Er moet volgens Netbeheer Nederland veel aandacht worden besteed aan het implementatietraject van de Omgevingswet (en AMvB's) om te voorkomen dat elke gemeente op zijn eigen manier aan de slag gaat. Dit vraagt op landelijk niveau om een sterke regievoering. Met het oog op het maatschappelijk belang van het thema energie(voorziening) bepleit Netbeheer Nederland – naast een regierol voor het Rijk – ook een actieve rol voor de koepelorganisaties VNG en IPO. Deze partijen moeten in staat worden geacht om in overleg met de energiesector, waaronder Netbeheer Nederland namens de gezamenlijke energienetbeheerders, 'tools' (bijvoorbeeld een handreiking) te ontwikkelen voor gemeenten en provincies om het thema energie(voorziening) zorgvuldig te verankeren in regionale dan wel lokale omgevingsvisies en -plannen.

In dit verband vraagt Netbeheer Nederland ook nadrukkelijk aan het ministerie van Infrastructuur en Milieu om in samenwerking met de koepelorganisaties VNG, IPO en maatschappelijke organisaties, waaronder Netbeheer Nederland, het thema bodem en ondergrond (als onderdeel van fysieke leefomgeving) bij deze flankerende beleidsmaatregelen te betrekken. Zoals hiervoor reeds is aangegeven, wordt vanwege de toenemende drukte in de ondergrond de ruimtelijke reservering van bestaande en nieuw aan te leggen (ondergrondse) energie-infrastructuur van toenemend belang voor de energienetbeheerders. Goed uitgewerkt flankerend landelijk beleid op dit punt kan naar de mening van Netbeheer Nederland de maatschappelijke opgave van de energienetbeheerders (als het gaat om een veilig en betrouwbaar transport van energie én het faciliteren van de energietransitie) versterken. Momenteel ontbreekt het op dit punt aan landelijk (ruimtelijk) beleid.

5) Betere afstemming geldende energiewetgeving

Netbeheer Nederland is van oordeel dat in de Omgevingswet AMvB's, in het bijzonder het concept Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl), meer aandacht moet worden geschonken aan de reeds geldende energiewetgeving. Uitgaande van het concept Bbl komt de (technische) aansluitplicht op

nutsvoorzieningen, die nu nog is vastgelegd in het huidige Bouwbesluit, te vervallen. Dit betekent concreet dat gemeenten – bijvoorbeeld bij nieuwbouw – meer beleidsvrijheid krijgen om via een omgevingsplan gasloze wijken af te dwingen. Dit kan leiden tot de volgende conflicterende situatie. Als één van de bewoners in een te realiseren gasloze wijk alsnog een gasaansluiting aanvraagt bij de regionale energienetbeheerder, dan is deze netbeheerder op grond van de huidige Gaswet verplicht de betreffende bewoner aan te sluiten (tenzij er sprake is van een warmtegebied). Deze situatie vraagt om meer verduidelijking in het Bbl. Met name hoe het voornemen om de aansluitplicht op nutsvoorzieningen in het Bbl te laten vervallen zich verhoudt tot de Gaswet, in het bijzonder als het gaat om de hierin verankerde aansluitplicht. Daarbij wijst Netbeheer Nederland er op dat dit punt eerder in gesprekken met het ministerie van Infrastructuur en Milieu (in bijzijn van het ministerie van Binnenlandse Zaken) naar voren is gebracht, maar hierop tot dusverre nog geen duidelijk antwoord heeft gekregen.

6) Inrichting informatiehuis Energie (als onderdeel van Digitaal Stelsel Omgevingswet)

Speciale aandacht wordt gevraagd voor het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Juist dit middel gaat provincies en gemeenten, maar voornamelijk ook particulieren en bedrijven, helpen met het inzichtelijk maken van de fysieke leefomgeving per locatie. Het brengt zowel de rijks- als decentrale regels in kaart en het gaat zowel de huidige als toekomstige ontwikkelingen inzichtelijk maken. Hiermee gaat de overheid het verschil maken voor burgers en bedrijven. Helaas zijn gegevens ten behoeve van het thema energie versnipperd over meerdere informatiehuizen – indien ze al compleet zijn – waardoor de randvoorwaarde die een dergelijk systeem kan bieden voor het behalen van de duurzame energiedoelstellingen verloren gaat. Daarom vraagt Netbeheer Nederland de wetgever om de benodigde hulp voor de decentrale kartrekkers van de energietransitie te bieden via het DSO, d.m.v. een Informatiehuis Energie. Dit zou niet alleen het verzamelen, beheren en delen van informatie ondersteunen, maar ook het gebruik van deze informatie stimuleren ten behoeve van de ontwikkeling en de aanschaf van vernieuwende en duurzame energie-oplossingen.

In het huidige plan zijn er tien informatiehuizen, waarbij de gegevens benodigd voor het thema energie grotendeels versnipperd zijn over de huidige informatiehuizen of niet bekend zijn. Een goede digitale ondersteuning wordt op dit moment nog niet gefaciliteerd en zal in de toekomst gemist worden bij de inpassing van energieconcepten in onze fysieke leefomgeving. Gezien de vele ontwikkelingen in de energiesector – die naar verwachting alleen nog maar zullen toenemen – is historische, actuele en toekomstige informatie nodig voor het monitoren van de ontwikkelingen in de maatschappij. Daarnaast zou een Informatiehuis Energie niet alleen het verzamelen en beheren van deze informatie kunnen ondersteunen, maar zou het gebruik van deze informatie burgers en bedrijven ook kunnen stimuleren om duurzame energieoplossingen te ontwikkelen of aanschaffen en zo de energietransitie te versnellen.
Bovendien heeft eerder onderzoek (naar de Laan van de Leefomgeving) al uitgewezen dat de baten de kosten zullen overstijgen: een gemiddeld Informatiehuis vraagt een eenmalige investering van €7,7

miljoen, met jaarlijks €2,5 miljoen exploitatiekosten. Echter, uiteindelijk zal het een besparing van €29,9 miljoen per jaar opleveren. Een Informatiehuis Energie zou orde grootte een zelfde besparing gaan opleveren. Ten slotte zou Netbeheer Nederland ook willen meedenken over de invulling van een dergelijk Informatiehuis Energie. Verschillende partijen – ook buiten de energiesector – zijn bereid de energietransitie een warm hart toe te dragen door samen in detail na te denken over de invulling van zo'n huis. Kortom, de digitale ondersteuning van 'energie' is essentieel voor het slagen van de energietransitie en de implementatie van de Omgevingswet. Bovendien kent dit een positief financieel resultaat voor de B.V. Nederland.